

KLIC TRIGLAVA

KAM SE BO OBRNILO?

366

NOVEMBER 1969

Uredniku Klica Triglava.

Z ozirom na članek g. Vinka Levstika "Teža dediščina" (KT 363) in na njegovo brošuro "Tri odprta pisma k narodni spravi" (Rim 1968), bi prosil, da se mi pojasni, če le mogoče, naslednje:

Kdaj, kdo in ob kakih prilikah je bilo rečeno, ponujeno ali nakazano, da bi predstavniki vladajoče diktature oziroma zmagovalci v jugoslovanski revoluciji, imeli interes, voljo ali namen, pogajati se s premaganci in to na isti ravni - za dosego 'narodne sprave'.

Če bi do takih pogajanj prišlo, kdo bi bil upravičen in z mandatom, da bi zastopal interese premagancev.

Kdo bi bil končno tudi garant, - seveda v primeru, če bi prišlo do zadovoljivo zaključenih pogajanj, - da bi bili vsi zaključki zares izvedeni in ne bi bili tako potepnani, kakor je bil Tito-Šubišićev pakt, ki je bil navsezadnje tudi neke vrste pogodba 'narodne sprave'.

A. FABIJANČIČ

SLOVENSKA PRAVDA

Novi izvršni odbor Slovenske Pravde (gl. KT 365) je na svoji seji dne 18. oktobra kooptiral g. Dušana Pleničarja ter nato izvolil za tajnika Slovenske Pravde g. Lojzeta Zupana in za blagajnika g. Stefana Tomažiča.

Za upravnika Klica Triglava je postavil g. Jožeta Grudna, za urednika Klica Triglava pa g. Dušana Pleničarja. Slednji je ob tej priliki izjavil, da se bo vzdržal glasovanja, kadarkoli bi izvršni odbor Slovenske Pravde kot prizivni forum moral sklepati o pritožbah bravcev Klica Triglava glede lista.

PRAVKAR IZŠLO:

Lev Detela: ČRNI MOŽ, grozljiva zgodba v verzih. Podrobnosti slede v decembru.

KRONIKA

Pri SIJU SLOVENSKE SVOBODE, listu, ki ga izdaja skupina, ki se je odcepila od Slovenske kulturne akcije v Argentini in ki ga ureja g. Ruda Jurčec, bodo pričeli izdajati knjižno zbirko "Zrenja in uvidi", v kateri bodo objavljeni daljši spisi, ki preiskujejo slovenstvo z najbolj raznolikih stališč, pa tudi dela, ki bodo obravnavala sodobne miselne, politične, družbene in gospodarske struje, jim bodo iskala korenin in skušala najti učinke, kajti razvoj našega naroda je odvisen od razvoja ostalega človeštva in morajo rešitve zanj rasti iz stvarnosti.

Prva knjiga te zbirke "Poglavje o dialogu" je že v tisku in bo vsebovala dva referata o tem predmetu, ki sta ju imela gg. Božidar Fink in Alojzij Geržinič lani julija meseca. Dodan bo še satiričen dialog, ki ga je napisal e-

den sedanjih vodilnih teologov Urs von Balthasar in ki ga je poslovenil g. France Dolinar. Kot drugi zvezek te nove zbirke pa bo izšla spopolnjena razprava g. Franceta Dolinarja o "Odsotnosti slovenske državne misli v prevratu 1918. leta."

Te dni naj bi izšla nova 4-6 številka X. letnika MEDDOBJA, za katero je Slovenska kulturna akcija napovedala naslednjo vsebino: dvojce pesnikov (Mausier in Kos) prispeva pesmi, novi sodelavec g. Ilija pa priobča odlomek 'Osvobojenje' iz romana "Huda pravda". Eliotov 'Umor v katedrali' bo objavljen s sklepnim 2. dejanjem ki ga je prevedel g. France Papež.

O Dialogu pišeta gg. dr. Vinko Brumen in dr. Mirko Gogala, docim je že omenjeni France Papež napisal esej 'Podoba človeka pri Ivanu Cankarju' ob priliki 50-letnice pisateljeve smrti. Dalje bo Meddobje imelo nekaj knjižnih ocen (dr. Čuk in M. Jevnikar) in Zapiske.

V Beogradu je 7. oktobra umrl zagrebski pravoslavni metropolit g. Damaskin, ki je bil škof tudi za pravoslavne v Sloveniji. Prizadeval si je za izboljšanje odnosov med pravoslavnimi in katoliki.

Na službovanje v domačo škofijo Maribor je odšel g. Stanko Janežič, dosedanji župni upravitelj v Mačkovljah pri Trstu, poznani pesnik in neumorni ekumenski delavec. Njemu je treba pripisati, da je resnično prebijač led med katoličani in pravoslavnimi, tedaj, ko se je to še zdelo drzno dejanje. KLIC TRIGLAVA je pred mnogimi leti objavil njegove dialoge s pravoslavnimi, ki so izpovedovali živo vero v krščansko edinost.

Za novega veleposlanika Jugoslavije v Avstriji je bil imenovan Mitja Vošnjak, ki bo nadomestil Lazarja Mojsova (novi predstavnik v Združenih narodih). Vošnjak je bil doslej pomočnik v zunanjem ministrstvu. Rojen je bil 1923. leta, nazadnje je bil poslanik v Vzh. Nemčiji, pred tem pa generalni konzul v Celovcu.

V turinski LA STAMPA je univ. prof. Diego De Castro objavil članek "Če bi Trst in Slovenija sodelovala, bi bile mnoge koristi - za vse". Zavzel se je zlasti za tesno sodelovanje med Koprom in Trstom ter Gorico in Novo Gorico.

POPRAVEK V statistiki članka o Srbih in konfederaciji (KT 365) je napaka: pomotoma so bili pod Srbijo vključeni tudi Srbi iz Vojvodine in Kosovega. Stvarno je v Srbiji okoli 4.500.000 Srbov - in ne 5.809.494.

PREJELI SMO IN ZAHVALIMO

Boris Pahor: ODISEJ OB JAMBORU - Glose in polemični zapiski). založil 'Zaliv' v Trstu kot 1. zv. Kosovelove knjižnice. 192 strani.

Juan Maler: 'DIE GROSSE REBELLION' - Studienreise durch eine Welt am Abgrund. Buenos Aires 1969, preko 500 strani. £2.0.0. Avda Belgrano 165, Bariloche.

LONDON, 8. NOVEMBRA 1969.

LETO XXII. ŠTEV. 366.

POHLEP

V TUJEM TISKU so se pojavila poročila, da je Zveza komunistov razklana na zahodno in vzhodno krilo, a Tito se zgraža nad njimi. V resnici je sam vzpodbudil te razlage, ko je v Zadru govoril o razrednem sovražniku in o nekaterih vodilnih tovariših, ki se ne drže prave linije. Čisto jasno so njegove ostre besede letele na slovenske komunistične voditelje, ki so se takrat postavili Beogradu po robu. Zdaj pravi Tito, da med republikami ni nasprotij. Lažje bi mu bilo verjeti, če bi izvršni biro ne bil tako silovito udaril po Slovencih ob cestnem sporu. Močni dokazi obstojajo za trditev, da so ob tisti priliki vse ostale republike jezno skočile Sloven - cem v lase. Obtožile so jih grdega pohlepa po denarju, ker da so hoteli odžreti mednarodno posojilo drugim republikam.

Čim so bili Slovenci ožigosani kot pohlepneži, je bilo jasno, da ne bodo uspeli dobiti posojila in da bo tudi zaman vsa jeza nad bizantinsko administracijo. Kardelj, Ribičič in vsi ostali nasprotniki Slovenije so poudarjali ta pohlep, ker jim je prišel najbolj prav in ker so vedeli, da bodo tako ustvarili protislovensko razpoloženje v drugih republikah. S tem razpoloženjem so nato potolkli slovenske voditelje in jih prisilili k molku. Toda pohlep, če ga tako imenujemo, je bil le ena od točk, ki so povzročile slovensko jezo. In še ta pohlep je popolnoma odtehtan z zavistjo ostalih Jugoslovanov. Vsak najprej skrbi za lastno skledo in o tem ne bi imelo smisla izgubljati besed, če ne bi bila protislovenska zavist uporabljena kot orožje proti naprednim stremljenjem.

Na vsak način namreč pomeni napredek, s katerega koli stališča ga gledaš, da se je nekdo postavil proti zvezni zmedenosti, zasilnim naglim ukrepom, nadutemu obveščanju javnosti in zapravljanju denarja za dvomljive projekte. Kajti tudi to so bile točke, ki so povzročile slovensko jezo. Te točke so toliko bolj pomembne, ker se spet in spet ponavljajo, medtem ko je bilo posojilo enkratno. Te točke škodijo vsej državi v kakršnikoli obliki. Prav zaradi teh točk je bila slovenska jeza še posebej upravičena, kajti kot smo že zapisali, bi moralo biti vsem Jugoslovanom jasno, da bodo zmeda, neučinkovitost, zapravljanje in nadutost vsakršno skupno državo pripeljalo na boben.

Na žalost to gledišče ni jasno Jugoslovanom ne v domovini ne v tujini. Na Slovence gledajo kot na pohlepneže in ne kot na ljudi, ki so se zavzemali za izboljšanje v skupni državi. K temu so vsekakor pripomogli Tito, Kardelj, Ribičič in ostali, ki jim napredek k svobodnejši državi ne gre in ne gre v račun, čeprav bi bila taka država učinkovitejša in uspešnejša. Gre jim pač za oblast, ki bi se jim v večji svobodi utegnila omajati. Nočejo žagati veje, na kateri sedijo, kot se je izrazil Kardelj.

Pri tem jim je malo mar, če prihaja do potrate in zmede. Važno je, da so oni na vrhu. Ni važno, če bi tisti spodaj pod drugačno ureditvijo lahko bolje živeli.

Toda tudi naprednejši Slovenci sami so delno krivi, da jih ostali Jugoslovani niso podprli, na kar opozarja tudi dr. Sirc v svojem članku na naslednjih straneh. Z nekoliko več politične spretnosti in z nekoliko manj poudarjanja posojila bi se jim morda bilo posrečilo, da vsaj Hrvate in morda celo Makedonce pridobe na svojo stran. Da na njihovo pomoč ali celo zaveznitvo ni mogoče računati v naprej, so vendar videli že ob poskusih v začetku tega leta, ko je predestinirani kandidat za predsednika zvezne vlade Stane Kavčič iskal v Zagrebu in v drugih republiških središčih podpore za zamisel svoje zvezne politike. Ni bilo tako presenetljivo, ko ni našel dovolj razumevanja v Beogradu ali Titogradu; pač pa je zelo iznenadilo, da take podpore in volje za sodelovanje v zvezni vladi pod njegovim vodstvom ni našel v Zagrebu, kar vsekakor dovolj pojasnjuje, da so slovenski komunisti bodisi daleč naprednejši od ostalih bodisi se problema niso lotili na pravi način - ali pa oboje.

Poudarjati bi bilo treba politične točke, saj zvezna zmedenost, nadutost in zapravljanje škodijo vsem. V toliko je Kardelj morda imel prav, ko je rekel, da mora politik predvideti tudi razplet, ne samo zaplet takega vprašanja. Vsi smo zdaj za izkušnjo bogatejši. Glava ni odletela še nikomur. Zato lahko upamo, da bo prihodnjič bolje šlo.

NALOGA IN PRAVICA

Zakaj vsa ta histerija v Jugoslaviji proti emigraciji? Mar se res že zbirajo emigrantske legije na Koroškem in na Primorskem, da vkorakajo v domovino in prevzamejo oblast? In to po tako uspelem Saragatovem obisku v Jugoslaviji in po sestanku predsednika Jonasa s Titom na Muri?

Odgovor na vse te izpade proti emigraciji je dalo samo 'Delo' 30. septembra v članku dr. Vojana Rusa, ki je začuda enostavno in pravilno pokazal, kje je treba iskati vzrokov izpadov proti kritikom režima, znotraj in zunaj partije, zunaj in znotraj domovine. Četudi je dr. Rus meditiral ob "cestni aferi", je vendar zadel žebelj na glavo: "Osrednji koren (naše) slabosti je monopolna zgostitev oblasti v zelo ozkih skupinah".

To pa je tisto, kar politična emigracija trdi že leta in leta. Kot se je sicer sprva lahko zdelo, da je emigraciji le do tega, da bi sama zamenjala vladajočo ekipo doma, - in tak sum ni bil brez vsakih osnov, če se spomnimo neodgovornih kraljevskih ali politikarskih obljub o belih konjih, - je danes to lahko samo še bavljanje, s katerim komunistične babice strašijo samostojno misleče vnuke. Vsak resen političen emigrant bo danes priznal, da je nemogoče misliti na emigracijo kot na alternativno politično ekipo, saj ni samo potrebnih vezi med njenimi udi ampak je tudi po skoro četrtini stoletja in po takšnih globokih spremembah v domovini praktično nemogoče pričakovati, da bi kdorkoli zunaj nje mogel v globini dojeti in še manj najti odgovora na stotine praktičnih vprašanj, ki se dnevno postavljajo pred narod doma in na katera lahko odgovore samo oni, ki tam živijo.

Naloga in dolžnost - pa tudi pravica! - politične emigracije je, pomagati razvoju doma, in zaradi odsotnosti resnične politične opozicije v domovini, opozarjati na napake, ki jih dela režim, ter iskati boljših osnovnih odgovorov na vprašanja, kot pa jih je v stanju ali voljan dati režim. "Zato bodo Slovenci v svetu še naprej razpravljali o problemih. . . Ta njihova zgodovinska naloga bo izpolnjena in zaključena, ko bo v Sloveniji prevladal svoboden pluralizem tiska, radia, TV, zborovanj in organizacij", kot je zapisal Ciril Žebot.

UREDNIŠTVO.

Kam se bo obrnilo?

VTIS IMAM, - morda je to le osebni vtis, - da je ves svet obstal, da se ne more premakniti ne naprej ne nazaj. Po vsem svetu je "pat".

Američani so se do kraja zagostili v Vietnamu. Javnosti v ZDA je zmanjkalo volje, da bi začeto speljala do konca; vsi bi najrajši, da bi vietnamska vojna zgine-la s sveta. Vendar se boje ameriške čete umakniti iz jugovzhodne Azije, ker bi to probleme spet le oživilo. Doma si niso na jasnem, ali naj še naprej vse sile posve-čajo gospodarski rasti, ali pa naj se ustavijo in rešujejo druga vprašanja, vpraša-nja odnosov med ljudmi, kolikor je to sploh mogoče reševati na politični ravni.

Sovjeti so pomedli s Češkoslovaško, toda s tem niso razpletli ničesar - bolj verjetno je, da so se še bolj zapletli. Nezadovoljstva s tem ni konec ne v Vzhodni Evropi, ne v Sovjetski zvezi, toda Brežnev očitno misli, da je edina rešitev priti-sniti to nezadovoljstvo ob tla in čakati ob premlevanju starih fraz. Kitajce ni mogo-če preprosti pritisniti ob steno, zato je z njimi treba skleniti kompromis, najsi bo še tako negotov.

Evropa je tudi zastala. De Gaulleov odhod je zbudil upe; da bi se vprašanje raz-širitve moglo premakniti z mrtve točke, toda obenem v Britaniji nastajajo dvomi, a-li je res vredno vstopati. Razvrednotenje franka in prevrednotenje marke sta poka-zala, da Skupno tržišče še zdaleč ni tako eno, kot je nekaj časa kazalo, da so težave pri poenotenju evropskega gospodarskega prostora velike in da bo zapletlja-jev dosti, preden stvar resnično steče. Prihod socialdemokratov na oblast v Nemči-ji je sicer viden premik, toda ni pričakovati, da bi se nemška politika s tem bistve-no spremenila. Verjetno bosta Brandt in Scheel poskusila izboljšati odnose z Vzhodno Evropo. toda ni dosti upanja, da bosta s tem prišla posebno daleč, če bo-sta poskušala doseči kaj več, kot samo navezati diplomatske stike s komunističnimi vladami.

Na Srednjem Vzhodu je "pat" med Arabci in Izraelom. Eni in drugi postajajo bojevitejši, dasi je precej jasno, da nov oboroženi spopad ne bo prinesel rešitve. O-stali Afričani, Azijci in Južni Amerikanci se naprej otepajo z vprašanji politične stabilnosti in gospodarskega razvoja, ne da bi njihovi poskusi vodili do pretiranih uspehov.

Hujše kot vsa ta ustaljenost v neuspehih je splošna skepsa. Ljudje so stopili na luno, toda prav čisto nič bolj si niso na jasnem, kako naj uredi sami svoje življe-nje. V tem pogledu je presenetljivo, koliko več optimizma je bilo - kljub tedanjemu napetemu položaju - takoj po vojni in še celo pred desetimi leti. Morda onemogel protest proti taki skepsi tudi žene študente na tolikih krajih v razbijaštvo. Na glas-gowskem letališču mi je hippyjevec ob čakanju na polet v Ameriko dejal: "Vaši štu-dentovski generaciji je bilo lahko: vedeli ste, da morate premagati Hitlerja; mi ne vemo, česa naj bi se lotili." Kdo bo dejal, da bi se mladina morala obrniti proti današnjim tiranom. Toda to potrebo mladi na Zahodu tako malo občutijo, da mi je v Ameriki celo emigrant-študent dejal: "Če pride do spopada med Ameriko in Rusijo, bom jaz na ruski strani, ker so Rusi Slovani. . ."

V Sloveniji in Jugoslaviji "pat" ni nič manjši. "Svobodna Slovenija" iz Argentine

je 7. julija objavila pismo od doma, v katerem je rečeno: "Spreminja se seveda, toda vtis imam, da do Titove smrti ne bo kake osnovne spremembe, in upam, da je tudi po Titovi smrti ne bo, kajti spremeniti se lahko samo na slabše." Iz raznih virov je slišati, da doma celo antikomunistični katoličani molijo, da bi Tito čim dalj živel. Pri vsem tem jih je celo med komunisti veliko, ki so mnjenja, da se mora gospodarska reforma in demokratizacija pospešeno nadaljevati. Toda omenjeno pismo pravi: "Če bi se Jugoslovani odločili za resnično demokracijo, bi Rusi vkorakali in Američani protestirali. Temu glavnemu strahu se v Sloveniji pridružuje bojazen, da bi vsak pretres v Jugoslaviji oživil italijanske in avstrijske želje po slovenskem ozemlju. Torej najboljše, da ostane vsi pri starem."

TITO - GLAVNA OVIRA

Res lepa narodna politika, omejena na pobožne želje, da bi nam Tito dolgo živel, po njegovi smrti pa na upe, da bo že kako ostalo po starem. Seveda tako omrtvičenost pospešuje svetovni položaj, ko se Sovjeti boje vsake spremembe kot hudič križa, Američani pa se ne bi radi kjerkoli zapletli.

Taka omrtvičenost bi prav lahko pripeljala tudi do rezultatov, ki jih tisti, ki se zanašajo na Titovo dolgo življenje, najmanj želijo. Če se bo Tito naprej obnašal kot zadnje leto, bo pripravil tla, da ob njegovi smrti oblast prevzamejo nazadnjaški komunisti. Sovjetom v Jugoslavijo niti ne bo treba hoditi. Tito je do 1968. dopuščal gospodarsko sproščevanje, toda, kot vse kaže, je pri tem postavil mejo, da ta razvoj ne sme prepljusniti čez rob vodstva partije. Ko se je na Češkoslovaškem pokazala tendenca, obiti KP, je začel obračati krmilo. Tito sam in njegovi najožji sodelavci poudarjajo, da se mora "liberalizacija" ustaviti ob ideoloških mejnikih; da decentralizacija ne more rasti v nasprotju s potrebami partije; in da tudi gospodarske reforme ne smejo preseči ozkega marksističnega okvirja. Vse te izjave podčrtava približevanje Moskvi. V prid temu zbliževanju je Tito celo opustil proteste proti zasedbi Češkoslovaške. Nepopularnosti take politike se titovsko vodstvo očitno zaveda, saj je 'Tanjug' Titovo izjavo o tem, da je sovjetsko intervencijo treba pozabiti, izpustil iz poročila o njegovi tiskovni konferenci v Kranju 4. oktobra.

Odpor proti novi usmeritvi je, kot kaže, najmočnejši v Sloveniji. 'Neue Zürcher Zeitung' je poročala ob obisku italijanskega predsednika Saragata, da je bil italijanski državnik v Sloveniji posebno ljubeznivo sprejet. Švicarski dopisnik razlaga slovensko navdušenje ob tej priložnosti kot demonstracijo Slovencev proti pretiranemu zbliževanju z Moskvo. Ta razlaga je toliko bolj zanimiva, ker sicer 'Neue Zürcher Zeitung' dobrohotno razlaga Titovo pritezanje vajeti s tem, da Tito poskuša preprečiti izbruhe nezadovoljstva in anarhijo v času, ko se gospodarska reforma še bori s težavami in njeni rezultati še niso jasni.

Slovenski odpor proti politiki zvezne vlade se je še bolj jasno pokazal poleti ob protestih proti načinu dodelitve mednarodnega posojila za ceste. Ta izbruh jeze v Sloveniji ni bil samo posledica občutka, da je Slovenija zapostavljena v tem poedinem primeru, marveč nezadovoljstva nakopičenega v letih iz vseh mogočih vzrokov, ki se je izkristaliziralo ob tej odločitvi osrednje vlade. Dasi je bil protest po vsem videzu dokaj spontan, je vprašanje, ali se je sprožil ob pravem predmetu. Predmet protesta je bil namreč tak, da zadeva samo Slovenijo in jo celo postavlja v nasprotje z ostalimi jugoslovanskimi narodi. Zato je bilo Titu lahko v

tem primeru Slovenijo izolirati in jo pritisniti k molku.

To je zelo škoda, ker gre danes očitno za več kot ceste. Gre za to, da Tito in zvezne vlade ne bodo dokončno ustavili politične liberalizacije, preprečili zaželeno decentralizacijo in zavrli gospodarsko reformo. Še več: gre za to, da Tito ne bo potisnil naprednejših komunistov v defenzivo in s tem - hote ali nehote - pripravil tla nazadnjaškim komunistom ali vojski, da se le-ti polaste oblasti, ko bo Tito sam odšel z odra.

Zatorej v današnjem položaju za Slovence ni toliko važno, da se postavijo po robu, kadar so okrnjeni njihovi trenutni gospodarski interesi, temveč da store, kar morejo v današnjem položaju, da preprečijo zmago nazadnjakov ali sovjetsko invazijo. To je silno težka naloga, ker časa morda ni ravno na pretek in je svetovni položaj tako neugoden.

BREZ ZAVEZNIKOV NE BO ŠLO

Predvsem se Slovenci ne smejo izolirati v Jugoslaviji. Napredni slovenski komunisti in nekomunisti morajo poiskati zaveznike v drugih republikah in osredotočiti nasprotovanje centralnim oblastem na točke, kjer se njihovi interesi ne križajo z interesi ostalih narodov odn. republik.

Vso svojo spretnost morajo vložiti v zavarovanje zahodnega zaledja. Možnost stikov v Avstriji in Italiji morejo izkoristiti za to, da prepričajo vodilne politične ljudi tam, da ni v interesu nikogar, oslabiti napredna stremljenja v Jugoslaviji s tem, da na kakršenkoli način ogražajo slovenske narodne in druge jugoslovanske državne interese. Avstrijska in nemška obnašanje ob češkoslovaški krizi je v tem pogledu lahko le spodbuda. Menda so tudi Italijani ob nevarnosti sovjetske invazije v Jugoslavijo jeseni 1968. dali zagotovilo, da ne bodo ogražali jugoslovanskih interesov.

In končno bi morali porabiti vso diplomatsko sposobnost, da odvrnejo nevarnost sovjetske invazije. Po eni strani bi bilo treba Sovjetsko zvezo prepričati, da napredna Slovenija in Jugoslavija ne bo ogražala sovjetskih državnih interesov; po drugi bi morali navezati stike z naprednjaki v vseh vzhodnoevropskih državah, tako da Jugoslavija ne bo spet sama soočena s Sovjetsko zvezo, kakor se je doslej zgodilo vsem državam, ki so hotele izboljšati svoj notranji položaj, temveč da bo nemir nastal tudi drugod, tako da si bodo Sovjeti premislili, preden se bodo izpostavili istočasnim ali hitro si sledečim krizam na večih krajih.

Popolnoma se zavedam, da so to precej zahtevni recepti, toda pri najboljši volji ne vem drugih, ki bi vodili k zaželenemu cilju: nadaljnji politični demokratizaciji, kar največji decentralizaciji in nadaljevanju gospodarske reforme do mere, ki bo omogočila, da se slovenska podjetnost do kraja razmahne. Skratka, da bo konec današnjega "pata", ko se nihče ne more premakniti naprej, vsaj v jugovzhodni Evropi.

PREMIK NA LEVO (Od našega domovinskega dopisnika)

V Jugoslaviji gre politični kurz na levo. Centralni komite je sklenil povečati dejavnost partijskih organizacij zlasti pri zasledovanju dejavnosti političnih emigrantov. Zanimiva je oblika boja proti politični emigraciji: Franček Saje je spet dobil nalogo, pogrevati dejavnost desničarjev med vojno. Po mojem pa je borba naperjena v glavni meri le proti dr. Žebotu, saj na dan vlečejo vse, kar je Žebot delal pred in med vojno proti komunistom. Seveda velja boj tudi drugim, toda dr. Žebot je že dobil s svojima knjigama med tukajšnjimi ljudmi določeno mero vpliva, pa ga je zato treba zdaj diskreditirati z vsemi mogočimi sredstvi, ki so na razpolago.

SLOVENSKA CERKEV

Ljubljanski pomožni škof dr Stanko Lenič je razgovarjal z dopisnikom rimskega lista AVVENIRE o cerkvenih razmerah v Sloveniji. Iz daljšega članka povzemamo nekaj najbolj zanimivih podatkov.

"Trpljenje in preganjanje sta slovensko Cerkev očistila. Odvzela sta hierarhiji, vodstvu cerkvenega upravljanja vsako zaskrbljenost in prizadevnost za minljivosti, za časovne interese. V trpljenju in preganjanju je verno ljudstvo dobilo novo globino svojega verovanja, novo zaupanje in novo oporo za svoje krščanstvo. Trpljenje in preganjanje nas je opralo sebičnega individualizma in nas peljalo v novo krščanstvo skupnosti.

Posebno presenetljivo in razveseljivo je sodelovanje vztrajnih visokošolskih skupin v cerkvenem življenju. Redno obiskujejo frančiškansko cerkev. Vsako leto prirede bogoslovni izobraževalni tečaj za visokošolsko mladino. Kakih 500 se jih udeležuje predavanj in razprav in molitev. Tečaji so v oktobru in novembru v Ljubljani. Ti mladi... pomagajo pri katoliškem listu DRUŽINA, ki izide vsakih 14 dni v nakladi 130.000 izvodov. Otroke uče katekizem. V tej mladini imamo nekaj novega, to je naša nova Cerkev, ki nastaja in se uveljavlja. To so zvesti, preprosto odkritosrčni, mladi, ognjevit, napram sebi strogi kristjani, ki odklanjajo vsak kompromis tako s preteklostjo kot s sedanjim režimom.

V Ljubljani imamo po dvakrat na leto tečaje za katehume (ki niso bili še krščeni, op.). Udeležujejo se jih tudi brezbožni komunisti in drugi taki odrasli ljudje, ki niso bili krščeni in niso prejeli prvega sv. obhajila. Gre za osebe, ki so same odkrile nadnaravno razsežnost krščanstva. Včasih so med temi celo bivše vodilne osebnosti jugoslovanske komunistične zveze, ki jih muči neuspeh marksizma na gospodarskem in socialnem področju. V vsakem takem tečaju je približno dvajset katehumenov-slušateljev. Religiozni poklici so v stalnem porastu. Vedno težje je preskrbeti nastanitev za številne mlade kandidante za duhovnike...

Nastali so novi industrijski predeli (v Ljubljani), ki nimajo nikakih prostorov za bogačastje. Drugo težko vprašanje je pomanjkanje malega seme-nišča v Ljubljani. Ne moremo dobiti dovoljenja zanj." (ss)

OKNO V SVET

Tržaški tisk je pisal o skorajšnji uvedbi novih letalskih prog z letališča Ronke proti Beogradu, Dunaju in Parizu. Vzpostavljena je bila tudi direktna letalska zveza med Rimom in Trstom. To je vzpodbudilo rimskega Slovenca g. Vinka Levstika, da je pisal tržaškemu PICCOLU in GOSPODARSTVU ter jima predložil dopolnilno idejo:

Ker Ljubljana preko svojega letališča v Brniku ni doslej vključena v nobeno mednarodno progo, obstaja izredna priložnost, da se Ljubljana veže na italijanske mednarodne proge, ako bi vzpostavili letalsko zvezo med tržaškim letališčem Ronke in ljubljanskim letališčem v Brniku. To ne bi pomagalo samo slovenskim podjetnikom in turistom, ki bi imeli tako odprto direktno zračno okno v svet, ampak bi v veliki meri koristilo tudi italijanskim trgovskim interesom, ker bi na primer številni slovenski izseljenci v Severni Ameriki, ki so se doslej posluževali francoskih, belgijskih ali nemških letalskih družb v smeri Zagreba, Beograda ali samo Celovca, preusmerili svoje polete na Rim in odtam na Ronke ter Brnik. Posebnih težav ne bi bilo, ker bi Brnik-Ronke lahko oskrbovala tako italijanska zasebna letalska družba ATI kot slovenska Adria-Aviopromet. Ta nova zveza bi tudi koristila vedno večjemu številu italijanskih turistov smučarjev in lovcev, ki posečajo Slovenijo. (ts)

VEČ ALI MANJ DEMOKRACIJE?

"SPOPADI okrog ceste so... pokazali, kar je osrednji politični vzrok nepotrebnih zastojev na skoraj vseh družbenih področjih - od političnega življenja do vodenja gospodarstva.

Osrednji koren slabosti je monopolna zgostitev oblasti v zelo ozkih skupinah...

Največji del resničnih centrov odločanja so že dolgo ozke 'neformalne' skupine ali pa zelo ozka izvršilna telesa. Vpliv širših kolektivov, kot so delovne organizacije, posamezne gospodarske, prosvetne in znanstvene panoge, sindikati, širša predstavniška telesa - pa tudi številnih posameznikov, ki so strokovno in moralno usposobljeni za javno delo - je majhen v primerjavi z njihovimi zmoglostmi...

Škodljive posledice zgostitve oblasti v ozkih krogih so že dolgo vidne. Ob cesti so se le še enkrat posebno močno izrazile. Če ne deluje na posamezne iniciativa in kontrola iz širšega kroga, bo seveda delo marsikaterega od njih padlo na nižjo raven, kar bo spet povzročilo zastoje v celi skupnosti...

Govori se o pojavih 'leaderstva' - o škodljivosti izključne oblasti posameznikov. Toda leaderstvo se pri nas ni pojavilo šele včeraj, ni omejeno samo na en 'center' in ni 'povsem slučajno'; raste in bo v podobnih pogojih še raslo iz premočnih skupin, ki niso pod demokratičnim vplivom.

Odgovorni za stanje se ne morejo izgovarjati, da ni bilo dovolj konkretnih, premišljenih in realnih predlogov za vsestransko demokracijo. Ob številnih kongresih ZK, pa tudi na zadnjem, so bili podani predlogi za bolj demokratičen sestav vodečih organov in podobno. Ob ustavnih spremembah in ob volitvah - ne samo ob zadnjih - so bili objavljeni predlogi za bolj demokratično vlogo tiska in drugih sredstev obveščanja. Večkrat so navajali predloge za oživiljanje Socialistične zveze, za preraščanje monopolizmov v močno zastareli kadrovske politiki, za poboljšanje skupščinskega dela, za večjo strokovnost v politiki itd.

Dosti znakov govori, da take predloge podpira precejšen del aktivistov in

delovnih ljudi. Ovine, zaradi katerih se dosti manj uresničujejo, kot je možno, so očitne: ozki monopoli, ki se trdo drže o svojih položajev, in ki kaj lahko očrni-jo tudi dobronamerne kritike in predavate-lje kot 'razdiralce vsega, kar smo zgradi-li'. Nočejo videti, da bi mogli in morali zgraditi še dosti več, da nas čas ne bi tako prehiteval; nočejo videti, kako birokrati-zem sproti podira zgrajeno.....

Če ne bomo poglobili socialistič-ne demokracije, ali če bomo šli celo na-zaj v še večje samovolje, se bodo ozki centri vsebinsko vse bolj izpraznili, bodo vse bolj nemočni, da bi oblikovali novo življenje."

/Dr.Vojan Rus, DELO 30.9.69./

ŽRTVE V PROMETU

V zadnjih 20 letih se je promet na slo-venskih cestah povečal približno za tride-setkrat. Danes lahko na najbolj obremenje-nih odsekih naštejemo tudi do 20.000 in več vozil dnevno. Lani je imela Slovenija 94.774 osebnih avtov, vsa Jugoslavija pa 439.892. Tako je prišel v Slovenijo en avto na 18 prebivalcev (v Evropi na šest), v vsej Jugoslaviji pa na 72 prebivalcev. Toda sti-ska v Sloveniji je mnogo hujša, saj pasira Slovenijo nad 90% vseh tujih vozil, ki pri-peljejo v Jugoslavijo čez Slovenijo. Spričo tega in še tovrnega prometa je bila lani strokovno ocenjena potovalna hitrost na slovenskih magistralah na 60 km na uro, ki bo v nekaj letih zdrknila na komaj 26 km, če ne bodo takoj poskrbeli za nove ceste.

Lani je na slovenskih cestah izgubilo življenje 497 ljudi, 86 več kot l. 1967.

/DELO 5.9.69./

PREDLOG

Analiza lanskoletnih zaključnih računov je pokazala, da so od vseh 19 papirnic v Ju-goslaviji rentabilne samo tiste, ki so bile zgrajene pred drugo svetovno vojno. Ta ugotovitev vsiljuje predlog, da naj bi gra-dili samo - stare papirnice, hudomušno komentira DELO.

KAM Z DELAVCI?

Da bi postala jugoslovanska tekstilna industrija rentabilna, bi morala odsloviti 50.000 delavcev, tovarne pa bi se morale med seboj poslovno povezati, piše BORBA.

'Politik mora predvideti tudi razplet, ne samo zaplet kakega vprašanja', je dajal lekcije Slovencem najbolj nepriljubljeni Slovenec na Slovenskem ob fa-mozni cestni aferi. Toda ko pa so pred meseci v Beogradu odločili, da zasebni prevozniki ne smejo prevažati tovorov s kamioni z nosilnostjo nad 5 ton, takih Kardeljevih lekcij ni bilo. Tako se zdaj doga-ja, da stoje dela na nekaterih komunalnih cestah na Hrvaškem, ker ni kamionov, primernih za gradbena dela; nekatere komune pa so izgubile dohodek od davkov na take zasebne kamione.

Minuli tedni so bili za jugoslovanski režim črni tedni, kar zadeva vplivna londonska časopisa 'Sun-day Times' in 'Times'. Slednji je iz Beograda 24. oktobra skrbno poročal o prepovedi uvoza Djilasove "Nepopolne družbe", ki je izšla pred približno pol letom v USA in v Nemčiji, sledili pa bodo v kratkem prevodi v Angliji in Franciji. Dan preje je poročal o aretaciji in napovedanem procesu proti b. uredni-ku 'Književnih Novina' Zoranu Gluščeviću. 29. okt. pa je 'Times' objavil daljši uvodnik o tej aferi in označil šestmesečno obsodbo kot "neumno obtožbo in maščevalno obsodbo, ki daje vtis, da imajo jug-oblasti nenavadno slabo mnenje o občutju in zrelo-sti državljanov". Uvodnik pripominja, da so bile Novine že prej v težavah, "ker so živo pisale, kaj se dogaja v deželi in ne mlatile prazno slamo, kaj naj bi se godilo. In to je bil neodpustljiv greh. Ves Gluščevićev zločin je bil, da je skušal biti časnikar. In njegova obsodba zdaj onečašča dobro ime Jugo-slavije."

'The Sunday Times' pa je šel dlje: 2. novembra je objavil poročilo dopisnika Terryja iz Bonna, ki obravnava politične umore Jugoslovancev v Nemčiji, katerih poslednja žrtev je bil teden dni preje Ante Vukić, predsednik Združenih Hrvatov v Dortmundu. Terry čisto jasno piše, kako UDBA najema morilce in jih oborožuje z avtomatskimi pištolami, strupeni-mi plini in plastičnimi bombami, da te potem napa-dajo vodilne begunske hrvaške teroriste, ki so pred sedmimi leti začeli z napadi na jugosl. diplomatska predstavništva v Nemčiji. Terry piše, da jugoslovan-ski tisk priznava, da stoje za nepojasnenimi deseti-mi umori jugosl. policijske oblasti, in da se nemška policija dela brez moči odn. ne vidi vsega tega, ker se želi znebiti ostankov pronacističnih ustašev. TIČ

Zamejski Slovenci

OD POLITIČNEGA SODELAVCA

Predsednik deželne vlade Furlanije-Juljske krajine je 10. oktobra sprejel osem člansko delegacijo Slovencev iz Beneške Slovenije in Kanalske doline. To delegacijo so spremljali svetovalci Slovenske skupnosti, Komunistične partije Italije, italijanske Socialistične stranke in Socialistične stranke proletarske enotnosti. Slovenska delegacija je predsedniku vlade predložila spomenico, v kateri našteva svoje zahteve:

- uvesti je treba ure slovenščine v obveznih šolah, na učiteljsišču v Špetru Slovenov, v poklicnih šolah in tečajih povsod, kjer prebivajo Slovenci;
- dati je treba prednost domačemu učnemu osebju, ki zna slovenski jezik;
- ustanovi naj se stolica slovenskega jezika v Vidmu, kjer je slovenščina že zdaj fakultativni predmet;
- podpreti je treba slovenska društva in tisk v pokrajini;
- namestiti je treba uradnike, vešče slovenskega jezika, in začeti reševati gospodarsko socialna vprašanja zlasti tam, kjer je emigracija najhujša;
- ustanoviti je treba slovensko ustanovo, ki se bo bavila s slovenskim vprašanjem v celoti na znanstveni ravni;
- po stoletnih tradicijah naj se ustanovi medobčinski svet na področju, kjer prebivajo Slovenci, da bi tako lahko avtonomne reševali svoje skupne probleme;

Predsednik vlade g. Berzanti je odgovoril, da bo poskrbel za proučitev slovenskih predlogov ter tudi stopil v stik z rimsko vlado.

Čeprav je jasno, da bodo pretekla leta, preden bo kaj vidnega in otipljivega storjeno za Beneške Slovence, - tako namreč poslujejo italijanske oblasti, - je vendar že samo dejstvo, da so bili zastopniki Beneških Slovencev sprejeti pri dr. Berzantiju, velikega pomena. Ne gre namreč pozabiti, da Beneški Slovenci že sto let nimajo nikakšnih narodnostnih pravic in da torej sploh niso bili priznani kot etnična skupina. Dodati je treba, da politično niso bili organizirani in da je bil samo slovenski duhovnik, ki je stal svojemu ljudstvu ob strani ter ga budit in vodil skozi najtežje čase njegovega življenja. Ta sprememba pri večinskem narodu odn. njegovih predstavnikov je kajpak odraz vse tesnejših stikov, ki sta jih tekom zadnjih let navezali matična Slovenija in Furlanija-Juljska krajina preko njihovih političnih, kulturnih in gospodarskih vodnikov.

"Katoliški Slovenci" v Avstriji in Italiji so se sestali 26. oktobra na Opčinah nad Trstom in ustanovili koordinacijski odbor med Koroško, Goriško in Tržaško pokrajino za bodoče koordinirano in poživljeno delo v skupno korist zamejskih Slovencev, kot posnemam iz celovškega 'Našega tednika'. Na sestanku so razpravljali o političnem, kulturnem in narodnem stanju v omenjenih treh pokrajinah ter o perečih vprašanjih tako glede medsebojnega sodelovanja in dela kot tudi glede odnosov do drugih idejno različnih organizacij in matičnega naroda.

Posvetovanja so se udeležili predstavniki Narodnega sveta koroških Slovencev, Krščanske kulturne zveze, Katoliškega delovnega odbora, Katoliške mladine, Koroške dijaške zveze, Kmečko gospodarske zveze in Zveze pevskih društev. Iz Goriškega so bili navzoči predstavniki Zveze slovenske katoliške prosvete, Slovenskega katol. akademškega društva ter Pevskega zbora 'Mirko Filej', in števerjanske Kmečke delavske zveze. Tržačane so zastopali predstavniki Slovenske prosvete, Slovenskega ljudskega gibanja, Slovenskega kulturnega kluba in Zveze cerkvenih pevskih zborov.

SPREDAJ ZLATO, VZADAJ PAJČEVINA

(ANATOLIJ KUZNJECOV IN NJEGOVA NOVELA 'STATIST')

Ni še dolgo od tega, ko je sovjetski pisatelj Anatolij Kuznjecov zapustil domovino in zaprosil za azil v Londonu. Njegovo dejanje je šokiralo sovjetske "kulturnike" in sploh vse dogmatike. To tembolj, ker se je zdelo, da spada tudi Kuznjecov med uradne pisatelje socialističnega realizma. Tako tudi ne čudi, da se je v emigraciji odpovedal svojemu dosedanemu delu (roman Babij Jar, povest Nadaljevanje legende, povest Pri svoji hiši, zbirke pripovedk Utrip življenja, Selenga in Avgustovski dan; povesti za otroke ipd.) in si nadel novo ime: A. Anatol. Seveda se lahko pisatelj odpove svojemu delu, težje pa se delo odpove svojemu pisatelju. Pričujoči zapis skuša ob tem opozoriti, da je Kuznjecov že tudi v dosedanjem delu večkrat dokazal, da se ga ne bi bilo treba sramovati. Tu bomo govorili o eni njegovih zadnjih v Rusiji izišlih novel, o noveli "Statist", ki so jo objavili v četrti številki moskovske revije NOVI MIR leta 1968. Novela je sedaj izšla tudi v slovenskem prevodu Janeza Zora v sobotni kulturni prilogi ljubljanskega DELA (23. avgusta 1969 in 30. avgusta 1969.) V Sovjetski Zvezi so novelo zelo napadali.

Kuznjecova novela "Statist" opisuje tragedijo "malega, bednega človeka" Ilije Iliča, ki je že leta in leta statist v nekem velikem sovjetskem gledališču. To trpljenje malega človeka ni nikakršna novost v ruski literaturi. Tega človeka sta z veliko prizadetostjo opisovala že Gogolj ali Dostojevski, a tudi drugi pomembni ruski avtorji. Ni pa to pri kazovanje temnih strani družbe običajen in zaželen običaj v sedanji sovjetski literaturi, ki stremi za glorifikacijo vodilne vloge partije, lepih strani življenja in optimistične vizije prihodnosti. (Kaj tega ne zahtevajo v svojih variantah tudi mnogi slovenski kulturniki in spisatelji?) Omenjeni junak naše novele "Statist" doživi na odru neljub spotikljaj, napako. Toda te napake ni povzročil sam, po svoji lastni krivdi, temveč je vzrok za blamažo "veliki igralec", zvezda gledališča. Vsa krivda pa se sedaj seveda ne zvali na "slavnega" igralca, ampak na ubogega starčka, na statista, na Iljo Iliča. Ta je ogorčen zaradi krivice, ki se mu je zgodila. Skuša se braniti, skuša protestirati, skuša se pritožiti pri višjih instancah, a seveda ga nobeden ne posluša. Nasprotno, proti njemu uvedejo sankcije. Ko pa se ta statist, resigniran in zagrenjen, nekoč na odru zaradi pretežkega bobna, ki ga mora nositi, spet spotakne, tokrat seveda spet proti predpisom spotakne, vzbudi ta pripetljaj buren aplavz občinstva, med katerim sedijo tudi "visoki" funkcionarji, ki so kar vzradoščeni nad nenadno komično situacijo. Sedaj je Ilja Ilič kar naenkrat pohvaljen. Toda kljub "uspehu" ni pomirjen; ta samo potrjuje, kakšna krivica se mu je bila zgodila, ta samo potrjuje, kakšna je ta družba, to gledališče. Doma zadrema, lotijo se ga čudne sanje, gledališče se mu prikazuje kot pravi konec sveta.

Kaj je to gledališče? Kdo je ta statist? Gledališče je tako, kot so običajna večja tradicionalna gledališča. Toda to je tudi pretirano, obsedeno, demonično gledališče. V centru gledališča je bleščeča dvorana z lestenci, zlatom, okraski in slavnostno muziko, spredaj je svetel, prazničen oder, obsijan od svečanosti in svete umetnosti, toda vzadaj so zaprašene kulise, mrak in pajčevina. Spredaj na odru so svečane uglajene kretnje, eleganca, red in disciplina. Vzadaj, za kulisami, je prerivanje, nered, surovost, ki raste v brutaliteto. Spredaj so pokloni, nasmešek in fina prijaznost, vzadaj je natolcevanje, oštevanje, brce, klofute in škrtanje z zobmi. Gledališče pa je tudi tu, za kulisami prav tako hierarhično urejeno, kot spredaj, v dvorani, kjer sedijo v glavni loži najvišji, nedotakljivi voditelji, v prvih vrstah zaslužni državljani, direktorji in javni delavci, vzadaj in na galerijah pa nepomembni, brezpravni statisti. Tudi tu, vzadaj, se šopirijo, v lepih, dostojanstvenih prostorih "glavni" umetniki, vsi obsijani od bleščeče luči, kolikor bolj pa se vzpenjas v vrtočlave višine nesrečne stavbe, teliko več je mraka, pajčevin in smrada. Tam na vrhu, toda na vrhu umazanije in revščine, životarijo statisti, ta kolesca, brez katerih tudi gledališče ne more biti, a jih vseeno, prav tako kot "glavni" umetniki, poriva nazaj, v temo, v zadnjo provinco. Nekakšen pandemoničen ples med višjim in nižjim, med bliščem in bedo, med svetlobo in mrakom, je v tem Kuznjecovovem delu.

"Glavni umetniki", napihnjeni kot purani, spredaj na odru s paradnim korakom, nezmotljivi umetniki, za katerih nemoralna dejanja in spodrsrljaje odgovarjajo ubogi statisti. Kuznjecov niza dejstvo za dejstvom, mirno kaže, kakšno to gledališče je, toda za mirnim, treznim opisom lebdi neka skrivna groza, mōra počiva kot svinčeni pokrov nad celotnim gledališčem. To gledališče je pravi pekel, nekaj, kar je hujše kot običajno gledališče v velikem mestu. To gledališče s točno določeno hierarhično lestvico vrednostnih kategorij, z najvišjimi in najnižjimi, je gledališče današnje človeške družbe, je pandemonij našega bivanja in ne-bivanja. Glavni igralci in statisti krožijo drug ob drugem in drug proti drugemu kot v nekakšni usodni dialektični povezanosti, po drugi strani pa je to tudi križanje materije in anti-

materije. Ko se približata glavni umetnik in statist, strahovito eksplodira; že je tu nesreča, že se nekdo vali po tleh, že so tu brce, kletvice in famozni smeh v sadizmu uživajočega "svečanega" občinstva.

RAJE BI POGNALI VSE SKUPAJ V ZRAK

Toda kot je to gledališče razpolovljeno kot piškvah oreh na užitni del in črvido gnilobo, na dobro in slabo, na visoko in nizko, tako je tudi diskrepanca med "svečanim" gledališčem in banalnim ter brutalnim svetom kar se da očitna. Tudi tu živi in raste vse po zakonih hierarhije. Nekdo vodi, nekdo zapoveduje, drugi pa posluša in uboga. Nekdo je glavni, nekdo je voditelj, drugi pa je brezpravni del raje, ubogi statist. Toda za posredništvo med statisti in voditelji so potrebni inšpicienti. Ti so, kot pravi Kuznjecov, "mladi možje, ki se jim ni posrečilo, da bi postali pevci". In: "Dolgo in nadležno se je potikal po konservatoriju, potem v opernem zboru, vendar je imel večji uspeh v družbenopolitični kakor v vokalni smeri. Ker pa je pri svojem letanju po politični liniji vedno bil na očeh direktije, zasedal z njimi, bil navajen brez težav prihajati v kabinet, so mu dali tudi diplomu in ga sprejeli v gledališče, neglede na glasovno nezmožnost." "Takšen tip ljudi najdete prav zanesljivo v vsaki umetnosti..., so na čelu tega ali onega in to predstavljajo tako prepričljivo in z avtoriteto, da se nihče več ne spomni njihove ustvarjalne nezmožnosti." Ti inšpicienti, ti družbeni valpti, ti nadzorovalci povelj Najvišjega in Najsvetejšega, sedijo povsod, na radiu, v uredništvih revij in časopisov, po založbah in vsakršnih institucijah. Sedaj lahko po mili volji kritizirajo, predpisujejo, pravljajo, grozijo in rohnijo in terorizirajo sposobne kritične in ustvarjalne duhove in zahtevo od drugih tisto, česar sami ne znajo. To pa so ljudje, "ki so dosegli svoj položaj samo zaradi divjega kompleksa manjvrednosti in zato trepetajo za svojo avtoriteto" in ne bi nikoli priznali svojih napak in nesposobnosti. Tak "inšpicient" bi "raje poglal v zrak gledališče skupaj z zemeljsko kroglo, kakor da bi priznal, da v nečem ni imel prav".

Ko tako navadni statist kroži skozi inštanke sveta, da bi prišel do svoje pravice, a te, kot Cankarjev Hlapec Jernej, nikjer ne najde, ko tako hodi "po mukah" in pravice ni in ni in ga obdajajo samo zloba, posmeh in sankcije, ko nato ta statist doživi ponoven spodrsrlaj zaradi nesrečnega prevelikega bobna, a ta spodrsrlaj občinstvu - družbi, posebno pa velikim voditeljem, nadvse ugaja, tedaj je ta svet na mah kar se da drugačen svet, lep, prijazen, fin in uglajen. Tak naj bi ta svet zdaj vendar bil v glavi ubogega, težko preizkušenega statista Ilje Iljiča. Toda ta človek je pošten človek, v njem gori neka trpkost, skrivna, etična sila. Čeprav se skuša navzven pokoriti normam te družbe, pa navznoter tak nikakor ni. Ko tiho živi v samotni svojega starčevskega stanovanja, ga napadejo blazne sanje. Gledališče rotira pred njegovimi duhovnimi očmi kot pablazneli vrtiljak človeške in družbene nemorale, podlosti, umazanije in duhovne revščine in poniglavosti. To vse je nekaka apokaliptična obsedenost, pravi vesoljni potop, pravi konec človeškega v našem svetu, prava orgija patologije našega sveta.

APOKALIPSA ILJE ILJIČA OD ATLANTIKA DO URALA

Stavki v tej noveli so nanizani umirjeno, trezno drug na drugega. Nobenih velikih pretiravanj ni v jeziku. Kljub temu pa prav ti umirjeni, realni stavki skačejo v kvalitetnem skoku v višjo, napeto kategorijo prav gogoljevsko mračne vizije demoničnosti sveta in družbe. Vendar to delo ni običajna farsa, tudi ne poceni groteska. Preje izpričuje neko višjo silo bivanja, višje življenje. Kljub vsej fantastičnosti zgodbe je v njem močno prisotna trezna podoba o družbi danes, o družbi v totalitarizmu, a tudi družbi nasploh. Toda to je podoba pod veliko povečevalno lupo. Celotna pri tlikavost deformacij našega življenja zaživi kot mravljišče pred našimi očmi. To je bistra analiza današnjega stanja, današnje človeške bede, pokvarjenosti, a tudi stiske. Ob svetli podobi Ilje Iljiča, ki je soočena z vsemi žalostnimi nemoralnimi klovni naše družbe in našega časa, je prav tako predstavljena vsa tragedija pisatelja Kuznjecova, ki v domačem sovjetskem raju ni mogel upodobiti resnice, kot jo je v svoji notranjosti doživel. To je tudi končno Kuznjecovo duhovno soočenje z vso lažjo umetnosti "velikih umetnikov", z lažjo družbo in njenih voditeljev. Tako je razumljivo, da Kuznjecov, kot še marsikateri ruski pisatelj, ni mogel vzdržati doma. Odšel je tja, kjer misli, da bo lažje deloval v smislu zapovedi, skozi estetsko obliko držati družbi ogledalo.

Seveda se razteza apokalipsa Ilje Iljiča od Atlantika do Urala. Take uboge statiste in take voditelje in inšpiciente imamo končno tudi na Slovenskem. Tem bo seveda novela Kuznjecova in sam primer Kuznjecov popolnoma nepomembno dejstvo, saj se jim namreč zdi, da gre ob tej obliki umetnosti za politično zanimiva dela, ki pač iz določenih stališč zanimajo Zahod. Ti slovenski "inšpicienti" pozabljajo, da gre tako pri Solženicinu kot tudi Kuznjecovu za skozi ustaljeno formo, rastočo podobo demonije sveta, ki zrcali tipično nadaljevanje začetka nove dobe ruske literature (od Gogolja, Dostojevskega, Belija, Sologubovega "Malega demona" do Babelja in Pilnjaka); po drugi strani pa ti kritiki tudi pozabljajo, da iz Rusije prihaja začetek strukturalizma oz. formalizma (Šklovski, Eichenbaum itd.), torej metode, katero bi tako radi uporabljali, a poznajo le njeno modno francosko varianto. Prav tako pa ti inšpicienti pozabljajo, da iz Rusije ne izhajajo le tradicionalisti, temveč tudi modernisti dvajsetih let: Vsevolod Ivanov ali Jevgenij Zamjatin, tu pa so še slovanski sorodniki, poljski avantgardisti Gombrowicz, Witkiewicz ali Schulz; pri Čehih in Slovaki pa ne le *

Življenje brez matere - življenje brez ljubezni?

(Od naše dopisnice)

Pod tem naslovom je nedavno tega nedeljski list OBSERVER objavil razmišljanja o kolektivni vzgoji otrok v izraelskih "kibbutz-ih" na podlagi knjige "Otroci sanj", ki jo je napisal svetovna avtoriteta za otroško psihologijo Dr. Bruno Bettelheim iz Čikaga.

Dr. Bettelheim, ki je sam Žid, v tej svoji nepolitični študiji razčlenjuje dobre in slabe strani vzgajanja otrok v kibbutzih, ki so bili prvotno ustanovljeni kot pred nje postojanke za spreminjanje puščave v rodovitna polja. Življenje v njih je urejeno po strogih načelih skupne lastnine in skupnega izven-družinskega vzgajanja otrok. V oranju ledine imajo kibbutzi veliko zaslug, toda ali po dobrih dvajsetih letih obstoja nudijo Izraelu tisto, kar ta potrebuje za svojo prihodnost? Ali omogočajo svojim članom razvijati sproščenega in dinamičnega duha, ki bi bil zmožen izrednih dosežkov na področju znanosti in tehnologije? Dr. Bettelheim sam na to vprašanje ne odgovarja, temveč prepušča odgovor bravcu.

Takole nekako opisuje življenje otrok v kibbutzu:

Materina ljubezen bore malo pomeni v tem kolektivu. Otroke sistematično učijo, da je treba skupnost, v kateri odrasčajo, postavljati pred mater in očeta. Že nekaj dni po rojstvu preda mati otroka skupnim varuhinjam in osrednja ideja pri tem je emancipirati ženo tako, da lahko nadaljuje z aktivnim sodelovanjem pri ustvarjanju materialnih dobrin v kibbutzu. Važno vlogo pa igra tudi prepričanje, da je za otroka boljše, če odrasča izven ozkih meja družine, ker da mu vceplja nesebičnost, pospešuje egalitarnost in ščiti otroka pred materino gospodovlastjo. Ta sistem bi naj tudi preprečeval grabežljivost; ker vse pripada skupnosti, zato ni opaziti zavisti med otroci.

V Izraelu je 233 kibbutzov s prebivalstvom 83.000 - kar je 4 odstotke celotnega prebivalstva. Toda na ta mali odstotek je odpadlo celih 25 odstotkov človeških izgub - smrtnih žrtev in ranjencev - v šestdnevni vojni. To je dokaz, pravi Dr. Bettelheim, da kibbutzi proizvajajo zve ste državljane in hbrane vojake.

Na prvi pogled so vse to samo pridobitve. Toda Dr. Bettelheim razvija svojo študijo dalje in ugotavlja, da je cena, ki jo je treba plačati za take uspehe, prehuda -

za posameznika in za družbo.

Kibbutz ustvarja konformiste, ljudi, ki se ne upajo misliti po svoje, drugače kot skupnost, od katere so odvisni in v kateri vidijo svojo edino varnost. S to skupnostjo se tako tesno istovetijo, da niso sposobni razumeti stališča druge osebe. Tak konformizem je seveda zelo po volji nekaterim političnim in socialnim sistemom in nič čudnega, da ga pospešujejo totalitarne države: Sovjetska zveza je imela svoje komune, nacistična Nemčija posebna taborišča za "rejo" otrok in komune obstajajo še danes na Kitajskem in Kubi. Te so koristno orodje za ustvarjanje in ohranjanje avtoritarnega režima, v katerem je izražanje individualnih naziranj - krivoverstvo.

Dr. Bettelheim ugotavlja, da ta konformizem ustvarja osebo, ki nima lastnega jaz-a, temveč je le del grupe. V družini se lahko otrok upre in pri tem ve, da je kljub temu ljubljen. V kibbutzu o tem ni govora. Tako vzgojen otrok ni sposoben globokih čustev in intimnih odnosov, ker mu to načrtno pobijajo s predčenjem, da pripada vsem, ne samo enemu. V psihološkem terminu gre tu za "prikrajanega otroka", prikrajanega namreč toplih in tesnih stikov z drugimi.

Otrok vzgojen v takih razmerah je tudi pod stalnim pritiskom samozatajevanja in avtor knjige navaja sledečo izjavo nekega izraelskega psihiatra: "Posledica tega samozatajevanja je, da se otroci v kibbutzih sramujejo sramovati, se boje bati in se boje ljubiti." Kibbutznik je močan, kadar je v družbi svojih kolegov, toda je izgubljen, kadar je sam.

S stališča potreb, ki jih ima moderni Izrael za svojo prihodnost, če hoče obstati in dalje razvijati standard svojih ljudi - je ena od najbolj negativnih strani kolektivne vzgoje to, da ta ne ustvarja nadpovprečnih ljudi, takih ki bi znali originalno misliti in bi imeli v sebi ustvarjalnega duha in čutili osebne ambicije.

Kot že rečeno, je odgovor na Dr. Bettelheimovo primerjavo dveh diametralno nasprotnih sistemov vzgajanja - družinskega in kolektivnega - prepuščen bravcu. Toda Izrael, oziroma njegovi kibbutzi, so med tem morda že sami dali odgovor. V nekem drugem članku izpod peresa Michaela Frayna opisuje OBSERVER spremembe, ki se dandanes razvijajo v izraelskih kibbutzih. Vedno bolj pri dobiva na priljubljenosti ohlapnejša oblika skupnosti - za družna vas - katere člani žive lastno družinsko življenje.

✱ Mnačko, temveč npr. avantgardistka Vera Linhartova. Predno avtoritativno pišejo o zadevah, ki jih ne poznajo, naj se informirajo o problemih. Po drugi strani pa naj bodo toliko odprti, da lahko priznajo, da more kak duhovni preblisk priti tu in tam tudi iz današnje Rusije, Poljske, Češke ali Romunije - in ne samo iz njihove velike slovenske glave.

KULTURA IN OMIKA

V Gorici je začel z delom inštitut za mednarodno sociologijo, ki se bo bavil s proučevanjem odnosov med različnimi narodi, predvsem med sosedi, vpliva sedanje državne razmejitve na razvoj mestnih središč ter obmejnega prometa z vsemi sociološkimi, gospodarskimi in kulturnimi posledicami. V znanstvenem odboru inštituta sta poleg mnogih italijanskih sociologov in pravnikov tudi profesor ljubljanske univerze dr. Vlado Vavpetič in zagrebški profesor dr. Oleg Mandić.

STIKI S TUJINO: Nedavno je zapustila Beograd skupina 30 fantov in deklet iz vse Jugoslavije, ki bodo v ZDA preživeli leto dni. V skupini so abiturienti in dijaki četrtil razredov gimnazij, ki bodo kot štipendisti sklada ameriškega programa "Za razumevanje med mladino" živeli pri ameriških družinah, obiskovali zadnje razrede srednjih šol in se zlasti posvetili učenju angleščine in se enega tujega jezika.

V Ljubljani se je zadnji teden v oktobru vršila konferenca učiteljev anglistike na jugoslovanskih univerzah. Na njej so razpravljali o perečih problemih pouka angleškega jezika in književnosti, kot tudi o novih metodah avdiovizuelnega pouka in laboratorijskega dela, metodike, uskladitve učnih programov in perspektivah bodočih diplomantov te stroke.

Ob tej priliki naj omenim, da doma zahajajo do nepotrebnih ekstremov pri uporabljanju tujk, zlasti anglosaških. Nedavno je npr. ljubljansko DELO objavilo članek pod naslovom "Industrijski dizajn" (angl.: Industrial Design = industrijsko oblikovanje). Čemu?

Na berlinskih slavnostnih tednih 1969 je sodelovala tudi beograjska opera z izvedbo Massenietovega Don Quichotta in Mazepo Čajkovskega. Naslovno vlogo v Don Quichottu je pel basist Čangalović, Sancho Pansa pa Ladko Korošec. Ko je pred meseci Korošec slavil 25-letnico umetniškega ustvarjanja, sem omenil, da je vsa ta leta ostal zvest ljubljanski Operi kljub mamljivim vabilom od drugod. Iz poročila o festivalu, kjer recenzent Milan Štibilj govori o Korošču kot "dolgoletnem zvestem članu ljubljanske Opere" in se retorično sprašuje, kaj je za domačo operno hišo, ko se zadovoljuje "le z nekakšnim servisnim delovanjem", pa sklepam, da je po 25 letih tudi Korošec zapustil Ljubljano.

Slovensko Narodno Gledališče iz Ljubljane je gostovalo v Rigi in Moskvi s "Po Kongresu" Primoža Kozaka, Cankarjevimi "Hlapci" in Ajshilovo "Orestejo". Gostovanje v Moskvi je bilo v znanem gledališču Vahtangova. Kozakov "Po Kongresu" so gledalci lahko spremljali v ruskem prevodu s pomočjo slušalskih naprav.

SOLSTVO: Tkzv. skupščina slovenske republiške izobraževalne skupnosti bo predlagala slovenski skupščini naj pri načrtovanju sredstev za 1970. leto predvidi okrog 1.091 milijonov dinarjev za potrebe vzgoje in izobraževanja. Toliko denarja bi namreč bilo potrebno, če naj bi se držali lankega sklepa slovenske skupščine o sanaciji materialnega položaja vzgojno izobraževalnega področja. Za enak obseg dejavnosti kot v letošnjem letu bi izobraževalna skupnost Slovenije rabila 1.019 milijonov dinarjev. Skupščina skupnosti je tudi sklenila, da zahteva od slovenske skupščine, da ona nosi odgovornost, če bi se morebiti odločila dati za posamezne postavke manjša sredstva.

Odbor za vzgojo in izobraževanje prosvetnokulturnega zbora slovenske skupščine je ugotovil, da bi v Sloveniji potrebovali najmanj tisoč ljudi z diplomami iz pedagogike, na pedagoški katedri ljubljanske filozofske fakultete pa diplomirajo vsako leto približno trije. Posledice se kažejo tako v primanjkljaju znanstvenega naraščaja kot tudi pri učno-vzgojnih rezultatih vseh zvrsti šol. O tem je pisal v 7. številki tekočega letnika revije JEZIK IN SLOVSTVO, ki jo izdaja Slavistično društvo v Ljubljani, tudi Jože Toporišič s filozofske fakultete, ki je poudaril nujno potrebo pouka slovenskega knjižnega jezika za nesloveniste.

Višja ekonomska komercialna šola v Mariboru je pred kratkim praznovala desetletnico. Direktor šole, dr. Danilo Požar, je izjavil, da je v tej dobi na šoli diplomiralo 1365 študentov. Za obletnico so odprli Visoko ekonomsko komercialno šolo, v katero se je vpisalo 72 rednih in 591 izrednih študentov. V prvi letnik višje šole pa se je letos vpisalo 423 rednih in 738 izrednih študentov.

ŠTUDENTOVSKI DOMOVI: Pomanjkanje ležišč je bil glavni predmet posebnega sestanka študentov mariborskih visokošolskih zavodov. Letos so študentski domovi odklonili 232 študentov odn. 36% vseh prosilcev.

V ljubljanskih domovih pa so se povišale cene sob in hrane. Soba je stala doslej 190 din na mesec, sedaj pa bo stala 250 din. Ekonomska cena je dejansko 405 din, toda razliko krije "republika izobraževalna skupnost".

In k temu še en vic: V ljubljanskem akademskem kolegiju so študentje gledali televizijsko oddajo o speleologu, ki je že 110 dni preživel v podzemski jami. "To ni nič," se je oglasil eden izmed gledalcev, "jaz že dve leti živim v akademskem kolegiju..."

IZNAJDLJIVOST: Kot poroča ljubljansko DELO, so se nekateri srednješolci v Kruševcu posluževali pri polaganju izpitov radijskih oddajnikov in sprejemnikov! DELO tudi v tem primeru uporabilo poslovenjeno angleško besedo "voki-toki" (walkie-talkie)...

OBLETNICE: 45-letnico oderskega dela je praznoval igralec Vladimir Skrbinek. - 80 let je dopolnil znanstvenik dr. Lavo Čermelj.

POKOJNI: V Ljubljani je umrl Miran Petrovič, direktor Šentjakobskega gledališča. SPECTATOR

Na tiskovni konferenci 3. oktobra v Kranju je Tito odgovarjal na vprašanja italijanskih novinarjev, ki so takrat spremljali predsednika Saragat na obisku v Jugoslaviji. Direktor milanskega CORRIERE DELLA SERA ga je vprašal o odnosih med Jugoslavijo in ZSSR. "V zadnjem času se boljšajo," je odgovoril Tito. "Pred kratkim je bil na obisku zunanji minister Gromiko in prišli smo do skupnega prepričanja, da je preteklost prebrodena in da je za obe strani koristno, če gremo skupaj naprej tam, kjer so interesi skupni in kjer je sodelovanje možno in za obe strani koristno. Sma tramo, da je češkoslovaška zadeva končana stvar. Nimamo je namena znova odpirati, niti je ne mislimo dramatisirati, trdno pa ostajamo pri stališčih in ocenah, ki smo jih zavzeli pred enim letom." - Tito je sprejel Saragatovo povabilo, da obišče Italijo. V prvi polovici novembra bo obiskal Alžirijo.

O zunanji politiki je Tito govoril tudi 10. oktobra na mitingu v Zagrebu, ki je proslavljal 50-letnico SKOJa. Poudarjal je velik ugled, ki da ga je Jugoslavija deležna v svetu zaradi svoje dosledne in načelne zunanje politike. "V političnih odnosih med Jugoslavijo in nekaterimi socialističnimi državami so se lani pokazale znane težave. O vzrokih in značaju teh težav smo naše mnenje jasno povedali in je dobro znano. Izražena pa je bila oboje stranska pripravljenost, da bi težave v političnih odnosih odpravili, kar mi ocenjujemo kot zelo pozitivno." Tito je poudaril pomen Gromikovega obiska, do katerega je prišlo na obojestransko željo. "Prišli smo do skupnega mišljenja, da je treba odpraviti nasprotja iz nedavne preteklosti, gledati v prihodnost in gojiti tisto, kar nam je skupno in koristno za obe državi."

28. oktobra so sodili Zorānu Gluščeviću, glavnemu in odgovornemu uredniku KNJIŽEVNIH NOVIH, organa srbskih pisateljev, zaradi članka "Pet variacij na temo Vročje praško poletje 1968" (gl. KT 364 - "Ob robu"). Poleg tega, da je postal "bivši" urednik, so mu naprtili še šest mesecev ječe, da bo delal družbo prof. Mihajlovu.

Govoreč o gospodarstvu, je Tito dejal, da reforma ni prinesla težav, ampak jih je le odkrila. Pri reševanju ne-likvidnosti ne smejo dovoliti, da bi kdorkoli razpolagal s tujim ali neustvarjenim dohodkom. Razvijati je treba tržišče kot enega od pomembnih instrumentov samoupravnega gospodarjenja. "S tem bi omogočili, da se vrednost družbeno koristnega dela čimbolj neposredno in pravično ocenjuje pri odkritem soočanju proizvajalcev in potrošnikov." Samoupravno gospodarjenje ne trpi regionalnega omejevanja, temveč zahteva enoten gospodarski sistem na enotnem tržišču. To pa ne pomeni, da bi morala federacija centralizirati sredstva. "Nasprotno, prišli smo do skupnega sklepa, da ni več potrebno, da bi se federacija ukvarjala z razširjeno reprodukcijo in da bi zbiral sredstva za investicije." Odgovornost za vse oblike vlaganj naj bi v celoti prevzele delovne organizacije.

Med obiskom v Šabcu 24. oktobra je Tito v pogovoru s krajevnimi predstavniki dejal, da je zlonamerno in neresnično pisanje v tujini o neenotnosti Zveze komunistov, češ da se eni nagibljejo na Zahod, drugi pa na Vzhod. "Tudi ob tej priložnosti poudarjam, da imamo v ZK pred seboj jasne cilje; nismo ne prozahodni ne provzhodni; imamo svojo politiko." Enotnost ZK se kaže tudi v enotnosti ljudstva

in v podpori zunanji politiki, "zakaj če mi ne bi izvajali politike, ki ji ljudstvo pritrjuje, tedaj bi imeli precej težav." Tito je povedal, da ga je vzpodbudilo k potovanjem po državi dejstvo, da je "pred časom prišlo do raznih sporov, pojavljali so se krajevna zavarovanost vase, pa tudi neobveščenost." Ko pa je vse videl na licu mesta, se je prepričal, da so težave in navidezni spori pretirani. "Tudi glede na medrepubliške odnose nisem videl kakih večjih problemov... Zadovoljen sem s položajem v naši državi. Medrepubliški odnosi v naši državi so dobri," je rekel Tito.

KARDELJ IMA BESEDO

Z veliko zamudo so šele 3. okt. začeli objavljati dolgo razpravo Edvarda Kardelja na seji sekretariata CK ZK Slovenije 26. avgusta, ki je obravnavala cestni spor. Kardelj je priznal "določeno prehodno krizo vesti" med komunisti, ki še vedno preprečuje, da bi govorili "trezno in brez predsodkov". Ostro kritiko Izvršnega biroja je izzvala ostrina političnega pritiska iz Slovenije. Politiki bi morali namreč znati predvidevati, "kakšne so realne alternative konca" in ne le, kakšen je začetek. Zastaviti si je treba vprašanje, ali bi javnost "v cestni kampanji res tako reagirala, kot je, če bi se ji predložili vsi problemi ob graditvi ceste v svoji vzajemni odvisnosti"; kajti Kardelj je namignil, da so bili slovenski cestni načrti pretirani in bi gradnja v prvotno predvidenih rokih pomenila hudo obremenitev za slovensko gospodarstvo ravno v času, ko podjetja potrebujejo denar za modernizacijo.

Napadel je "poenostavljeno" kritiko s strani slovenskih komunistov in na dolgo govoril o nevarnosti, ki preti režimu, ako komunisti ne bodo enotni. Strinjal se je sicer, da so sile, ki bi utegnile ogroziti socialistično samoupravljanje, šibke, toda potegnil je paralelo z dogodki na Češkoslovaškem in poudaril, da je iluzorno misliti, da za Jugoslavijo kaj takega ni več aktualno. "Če se bodo revolucionarne sile znašle v defenzivi - potem se bodo zaostрила vsa družbena nasprotja - in nekdo bo moral delati red. Danes smo dovolj sposobni z demokratičnimi sredstvi braniti pozicije socialističnega napredka, nikjer pa ni rečeno, da bomo tudi jutri... Nekateri pravijo, strahite nas s hudičem, zato, da se v naši družbi ne bi borili za tisto, kar je napredno in upravičeno. Ne bom razpravljajal o tem, kaj je napredno in kaj je

upravičeno, čeprav bi se tudi o tem dalo reči marsikaj kritičnega. Vendar, tudi najbolj iskren revolucionar, ki ne računa z objektivno nujnostjo, z družbenimi realnostmi, z odnosom sil itd., lahko postane sektaš ali celo avanturist." Kardelj je namignil, da obstajajo v ZK komunisti, ki ne sledijo uradni liniji Izvršnega biroja, in je poudaril, da je poleg "demokratskega soočenja mišljenja" in "napora", da se mnjenja uskladijo, potrebna tudi enotnost v akciji za uresničevanje sklepov, "ki nalagajo tudi tistim članom ZK, ki se z njimi ne strinjajo, da se vzdrže vsake nasprotna akcije, kajti vsaka nasprotna akcija pomeni, če že ne vselej razbija njene enotnosti ZK, pa vsaj spodkopavanje njene akcijske sposobnosti in njene družbene vloge". Obenem jih je opozoril, da se ne izplača pajdašiti z "malomeščanskimi filistri" in jih dobiti za zaveznika, ker "bi se kaj kmalu in neizbežno pokazalo, da bi tak zaveznik hotel prav hitro biti njihov gospodar, ZK pa bi se znašla na repu dogodkov, namesto da bi bila na njihovem čelu".

Kardelj je udaril po pojavih nacionalizma v Sloveniji in po političnih geslih, ki jih lansirajo antisocialistični krogi doma in v inozemstvu. "Ponavljja se pravzaprav tista zgodba, ki se je spominjamo še iz časov narodno-osvobodilne vojne. Tudi takrat so nekateri prav z nacionalističnim licitiranjem poskušali spodkopati vpliv narodnoosvobodilnega in revolucionarnega programa OF... In bilo je to prav tisto Ehrlich-Zebotovo klerofašistično krilo slovenskega klerikalizma, ki je bilo pobudnik in organizator bele garde in oboroženega sodelovanja z okupatorjem... in ki je obenem lansiralo - po vzoru Paveličeve "Neodvisne države Hrvatske" - geslo o neodvisni slovenski državi."

Kardelj tudi ni pozabil navreči predvojnih političnih strank, ko je govoril o odnosih med Slovenijo in Jugoslavijo. Vsi smo za Jugoslavijo, je rekel - komunisti in slovenska buržoazija. "Zapozneli predstavniki slovenske buržoazije se namreč še vedno dobro zavedajo tistega, česar se je zavedala tudi stara slovenska buržoazija, namreč, da bi bila - če bi se ta buržoazija dokopala do oblasti - za krepitev njene ekonomske moči Jugoslavija najboljšo izhodišče. Zato tudi ni naključje," je rekel Kardelj, "da je bila večina slovenske buržoazije v resnici zmeraj unitaristična ali pa vsaj centralistično usmerjena in da je podpirala vse beograjske hegemonistične režime - ne glede na to, ali je šlo za klerikalno ali pa za liberalno buržoazijo."

Nenavadne misli o pluralizmu je izrazil v BORBI 3. oktobra Andrej Marinc, sekretar sekretariata CK ZK Slovenije, ki je zapisal:

"V ZK in v naši družbi smo se že zdavnaj odločili za demokratično sproščanje in uveljavljanje interesov, idej, pobud, predlogov - skratka, za načelo pluralizma. To na čelo smo vgradili v naš specifični sistem socialistične samoupravne demokracije. ... Pod pojmom 'politični plu-

ralizem' v naših specifičnih razmerah ne razumemo vsestranskega sistema, ampak nekaj povsem drugega, nekaj, kar vrednostno presega klasično buržoazno demokracijo in večstrankarski sistem. Gre za graditev takšnega sistema družbenih in političnih odnosov, ki naj omogoči delovnemu človeku vsestransko udeležbo tudi pri odločanju v splošnih in najpomembnejših družbenih vprašanjih."

Marinc je tudi pisal o "pojavu paralelizma monopola v središčih političnega odločanja zunaj ZK", ki da se je pojavil ob slovenskem cestnem ogorčenju in je zatrdil, da so "konkretna manifestacije paralelizma, pa tudi monopola, na dlani." Pri tem je seveda mislil na "prisvajanje monopola odločanja" s strani občinskih skupščin, republiške skupščine in izvršnega sveta - "organov izven ZK"... po čemer bi človek sklepal, da nima v Sloveniji in Jugoslaviji prav za prav nihče pravice odločati o ničemer, pa naj gre za izvoljen ali za partijski organ. V praksi bo sedaj odločal "republiški aktiv ZK", v katerem sedijo člani ZK, ki so člani republiških in lokalnih organov. Sklep o tem je bil sprejet na osmem plenumu Centralnega Komiteja ZK Slovenije, ki se je vršil v drugi polovici oktobra.

NOBENEGA POPUŠČANJA

8. Plenum CK ZKS je odobril Popitovo poročilo na seji Izvršnega biroja z zvezi s slovenskimi cestami (gl. KT 364, "Od meseca do meseca") in Kardeljev referat na seji sekretariata CK ZKS, o čemer poročamo danes. Plenum je predstavljal pripravo za prvo sejo konference ZKS, ki bo decembra. Na plenumu so v glavnem govorili o cestni aferi, medtem ko so razpravo o "nesocialističnih silah" v Sloveniji (in na tujem?) odložili do naslednje seje CK. V svojih sklepih so po eni strani udarili po onih - tudi komunistih - ki smatrajo, da marksistična ideologija ni potrebna in ki idejnost zapostavljajo. "Takšne ideje, ki se vtihlo tapljajo tudi v Zvezo komunistov, ne ostajajo samo na ravni teoretiziranja, temveč imajo tudi svoje praktične politične posledice v zapostavljanju idejnosti v šolah, v širjenju ozračja nepolitichnosti v nekaterih delovnih organizacijah in celo v organih oblasti, v nekritičnosti do nemarksističnih vplivov v publicistiki, do klerikalizma itd." V resoluciji je rečeno, da se mora ZK v "vsakodnevem" boju spopadati "z birokratskimi in tehnokratsko managerskimi pogledi na družbeni razvoj, z malomeščanskimi nazori, ki vdirajo tudi v ZK, z omahovanjem, leadershipom itd. Zaostriti je treba boj in revolucionaren odnos do socializma in samoupravljanju tujih in sovražnih sil, ki v geslih o demokraciji, nacionalnem razvoju in samoupravljanju skrivajo nesprejemljive politične cilje in včasih celo namene poraženega belogardizma." Resolucija naroča:

"Pred političnimi platformami, ki jih ponujajo v revolucionarnem boju poraženi belogardistično-klerikalni in stalinistični elementi, ne sme biti nikakršnega popuščanja, z njimi ne more biti nikakršnega dialoga."

BANJA LUKA PORUŠENA: Hud potres je stresel Banja Luko v Bosni popoldne 26. oktobra. Naslednje jutro je bil sunek še močnejši in je povzročil splošno razdejnanje. Na nasvet ljubljanskih strokovnjakov se ljudje na srečo še niso bili vrnili v razmajane stavbe, ki so se sesule ob drugem potresu. Ubitih je bilo le 9 ljudi, toda razdejnanje primerjajo s potresom v Skopju leta 1963. Okrog 40.000 ljudi je ostalo brez strehe nad glavo. Jakost potresnega sunka v Ljubljani je bila od druge do tre tje stopnje. Potres v Celju je bil precej močan. Na hiši nasproti železniške postaje, v kateri je Mestna hranilnica, se je zrušil del zidu. V Zagorju so potres zlasti čutili stanovalci stolpnice. V radgonski bolnici je zavladal preplah, ko so se zamajala tla. V Murski Soboti je odpadel omet s sten. Druge večje škode v Sloveniji ni bilo.

NOV MOST ČEZ MURO: Tito in avstrijski predsednik Jonas sta 12. oktobra odprla nov most čez Muro, ki veže Gornjo Radgono in Radkersburg v Avstriji. Most je 111 m dolg in 13 metrov širok in je bil zgrajen s sredstvi obeh dežel.

OBISKI: Tanzanijski predsednik Julius Nierere se je na povratku iz Moskve ustavil za slab dan tudi v Beogradu, kjer je razgovarjal s Titom. Sklenjeno je bilo, da bo Tito obiskal Tanzanijsko prestolnico Dar-es-Salaam.

Ameriški astronauti iz "Apolla 11" so doživeli navdušen sprejem v Beogradu. Povsod se je trlo mladine, kar je na astronaute napravilo poseben vtis. Imeli so tiskovno konferenco o svojem pristanku na luni, na kosilu pa so bili pri Titu, kjer se je zbral cvet jugoslovanskega proletariata na čelu z Ribičičem.

HRKAČ OBSOJEN: Kot je bilo pričakovati, je bil obsojen na smrt Milenko Hrkač, ustaški zločinec, ki je podstavil mine v beograjskem kinu, na beograjski železniški postaji in na zagrebškem Mirogoju. V kratkem bodo v Zagrebu sodili še enemu ustaškemu kolovodji, ki je prišel iz tujine in se brez strela predal Udbi.

STIKI S TUJINO: Letošnji letni konferenci britanske laburistične stranke je prisostvovala delegacija Socialistične zveze pod vodstvom Janeza Vipotnika, enega od leaderjev ZK.

GOSPODARSTVO: S prihodnjim letom bodo začeli v ljubljanskem podjetju "Cosmos" sestavljati osebne avtomobile Alfa Romeo, ki jih bodo dobili iz Milana. Njihova cena bo za 10 do 20 odstotkov nižja od cene uvože njih.

Mariborski "Zlatorog" in zahodnonemška firma Margaret Astor iz Mainza sta sklenila pogodbo za izdelovanje kozmetičnih pripomočkov v Jugoslaviji.

Kranjska tovarna "Sava" in predstavniki Volkswagna in Semperita so sklenili pogodbo, po kateri bo "Sava" za te firme izdelala do 1. maja 1970 30.000 avtomobilskih gum, ki jih bodo prodajali z oznako "Semperit - made in Yugoslavia". "Sava" mora surovine za te gume uvažati.

Na osmem plenumu CK ZKS je par reakcionarjev, ki se imajo za levičarje, znova učilo člane Zveze komunistov in slovenski narod, ki je izven ZK, kaj je demokracija. Njihov argument je izzvenel takole: Če nisem stalinist ali klerikalec ali anarholiberal, če nisem buržuj in bivše belogardist, če ne nasprotujem Zvezi komunistov, potem sem demokrat. Toda tak demokrat, da bom v slučaju, da bom v defenzivi, uporabil "sredstva revolucionarnega nasilja" - "ker nekdo mora delati red". Kardelj bi rad enostavno poistovetil demokracijo s konceptom ZK in borbo za demokracijo z borbo za ideološke in politične cilje ZK. Toda to je nesmisel. Komunisti, ako so komunisti, se morajo v prvi vrsti boriti za komunizem, ne pa za demokracijo. Da pa komunizem ni demokracija, je dokazalo že vseh 35 let Stalinove vladavine, 15 let Mao Tsetungove vladavine, 23 let Novotnjevkega režima, 25 let albanskega Hoxhe itd., pa tudi 25 let Titovega režima v Jugoslaviji. Tito se ni odtrgal od Moskve zato, ker je hotel v Jugoslaviji demokracijo. Odtrgal se je zato, ker je bil naslednji na vrsti, da mu v Moskvi snamejo glavo - kot dobremu komunistu. In prav zato, ker se Titi, Kardelj, Ribičiči, popiti itd. borijo za komunistično oblast v državi - v eni ali drugi obliki, s sredstvi revolucionarnega nasilja ali pod plaščem samoupravljanja, ki jim pride prav, kadar je treba na koga zvaliti krivdo za polomijade, a ki jim ne pride prav, kadar izvoljeni organi samoupravljanja dvignejo svoj glas v obrambo svojih pravic - prav zato tudi odrekajo "pomembnemu delu slovenskega naroda, ki ni sprejel marksistične ideologije" enake pravice za organizirano uveljavljanje svoje ideologije (Popit v referatu na plenumu). Komunisti so bili in vedno bodo manjšina - tako v Sloveniji kot v Jugoslaviji, kot v vsem svetu. Govoriti, da je to "elita" in da je zato tako majhna, je blagorečeno varanje samega sebe. In ravno zato, ker je manjšina, lahko drži večino na vajetih samo s sredstvi nasilja.

Nobenega dvoma ni, da obstoja nevarnost stalinizma. Nobenega dvoma tudi ni, da so se stalinisti v Jugoslaviji danes potuhnili. v ZK in zunaj nje. Toda groziti slovenskemu narodu z usodo Češkoslovaške pomeni samo eno: da Titi, Kardelj, Ribičiči itd. ne bodo nikdar dovolili demokracije in bodo raje videli, da vse skupaj zdrkne na zaj, da bodo ostali prekrizanih rok, ako bi se v dilemi pojavil kak jugoslovanski Bilak ali Indra in povabil sovjetske čete, da se spustijo na letališča v Beogradu, Brniku in tako dalje.

Demokracija, tovariši, je oblika vladavine, v kateri vse politične sile, vključno komunisti, delujejo svobodno in na demokratski način - ne pa s sredstvi kakršnegakoli nasilja. To je oblika, za katero se zavzemajo resnični demokrati. Pri tem ne igra nobene vloge, da take demokracije ni bilo niti v prvi Jugoslaviji. Ako je cilj demokracija, potem jo je treba doseči - v tretji Jugoslaviji. I.S.

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAY LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada